

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет «Одеська юридична академія»

КОСОВ Владислав Васильович

УДК 343.123.1 (477)

СУБ'ЄКТИ СУДОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ДОСУДОВИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова
експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України
АЛЕНІН Юрій Павлович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри кримінального процесу;

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ПОГОРЕЦЬКИЙ Микола Анатолійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри правосуддя;

кандидат юридичних наук
КОРОВАЙКО Олександр Іванович,
голова Апеляційного суду Херсонської області

Захист дисертації відбудеться «___» 2012 р. о 10.00
годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного
університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса,
вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного
університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул.
Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «___» 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.І. Чанишева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. За останні роки кримінально-процесуальне законодавство України зазнало змін, які були спрямовані на реалізацію вимог міжнародних актів про захист прав і свобод людини. Зокрема, це стосується забезпечення прав учасників кримінального судочинства, розширення змагальності сторін, усунення обвинувального ухилу в діяльності суду, розширення судового контролю за обмеженням конституційних прав і свобод людини на етапі досудового провадження і оскарження до суду рішень слідчого та прокурора.

Громадянин звертається до суду за захистом своїх прав та інтересів у досудових стадіях кримінального процесу з тим, щоб суд здійснив судовий контроль і за наявності будь-яких порушень негайно поновив порушені права. При цьому своєчасність судового захисту, що реалізується у досудовому провадженні через судовий контроль, є не лише додатковою гарантією забезпечення прав людини, а й умовою швидкого їх відновлення.

Саме інститут судового контролю повинен гарантувати відповідність вимогам закону клопотань про дачу дозволів на тимчасове обмеження конституційних прав та свобод людини і громадянина та забезпечити можливість оскарження рішень, дій (бездіяльності) органів досудового розслідування, прокурора, які можуть завдати шкоду учасникам кримінального судочинства.

Разом з тим, існуюча на практиці модель кримінального процесу України має певні недоліки у здійсненні судового контролю, що обумовлює необхідність реформування судово-контрольної діяльності відповідно до міжнародних принципів та цінностей кримінального судочинства, розробки конкретних пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення кримінально-процесуального законодавства України, практики його застосування та підвищення ефективності реалізації суб'єктами судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу своїх повноважень.

Судово-контрольне провадження на досудових стадіях кримінального процесу не є однорідною сукупністю дій, оскільки в одних випадках обмежуються конституційні права і свободи людини та громадянина, в інших – оскаржуються рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора. Тому складність судово-контрольного провадження припускає наявність значної кількості суб'єктів, які беруть участь у ньому.

Визначення правового статусу суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу, дослідження їх окремих видів, напрямів діяльності, розробка рекомендацій щодо удосконалення кримінально-процесуального законодавства має не лише теоретичне, а й практичне значення.

Враховуючи вищезазначене, дослідження суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу, їх правового

статусу, меж здійснення ними своїх повноважень є актуальним і своєчасним у контексті забезпечення прав людини і громадянина у кримінальному процесі.

Незважаючи на те, що питання сутності, об'єкту, предмету, меж, видів, форм судового контролю достатньо розроблені у доктрині кримінального процесу, ані в науковій літературі, ані в чинному кримінально-процесуальному законодавстві чітко не визначено поняття, коло суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу та їх повноваження, не представлено їх класифікацію. Саме тому теоретичні засади діяльності суб'єктів судово-контрольного провадження набувають гостроти, особливо у світлі прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК 2012 р.) та здійснення реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів.

Науково-теоретичною базою для дослідження судового контролю слугували наукові праці таких вчених як Е.А. Адільшасєв, О.Є. Антонова, В.О. Азаров, В.Д. Бринцев, В.В. Дорошков, І.В. Гловюк, В.В. Горбань, Ю.М. Грошевий, А.П. Гуськова, В.Г. Клочков, М.М. Ковтун, О.В. Кондратьєв, М.О. Колоколов, В.О. Лазарева, А.І. Лалієв, Н.А. Лопаткіна, В.Т. Маляренко, І.Є. Марочкін, Р.Р. Магізов, Н.Г. Муратова, І.Л. Петрухін, П.П. Пилипчук, М.А. Погорєцький, М.М. Полянський, В.М. Савицький, І.Ю. Таричко, О.І. Тищенко, А.Р. Туманянц, Є.З. Трошкін, Д.В. Філін, І.Я. Фойницький, В.Д. Чабанюк, Н.М. Чепурнова, Л.В. Черечукіна, В.Г. Чернухін, В. І. Чорнобук, О.В. Хімічева, О.Г. Шилов, О.В. Шилов, В.А. Яблоков та ін.

Дослідженням суб'єктів кримінального процесу займалися Ю.П. Аленін, С.А. Альперт, В.П. Божєєв, І.С. Бобракова, О.В. Вишневецька, Ю.В. Дерішев, В.П. Кашепов, І.Л. Махоркін, Р.Д. Рахунов, О.М. Рижих, Р.Ю. Савонюк, Ю.В. Скрипіна, М.С. Строгович, А.М. Титов, Л.І. Шаповалова, В.М. Шпилєв, Ю.К. Якимович та ін.

Водночас комплексне дослідження суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу не проводилося. Недостатня теоретична розробленість питань систематизації, видів, кримінально-процесуального статусу суб'єктів судово-контрольного провадження зумовлює потребу в глибокому та всебічному їх дослідженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Теоретичні та практичні питання теми дисертації досліджувалися у межах виконання плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу «Проблеми ефективності кримінально-процесуального законодавства у сфері боротьби зі злочинністю та охорони прав особистості в умовах формування правової держави» на 2006–2010 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Одеської національної юридичної академії «Традиції та новачі у сучасній українській державності і правовому житті» на 2006–2010 рр. (державний реєстраційний номер 0106U004970), а також плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу «Удосконалення сучасного кримінально-процесуального законодавства та забезпечення його ефективності в умовах

правової реформи» на 2011-2015 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 011U0006H) на 2011-2015 рр.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка концепції суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу, окремих напрямів їх діяльності при здійсненні своїх повноважень; внесення конкретних пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення кримінально-процесуального законодавства, спрямованих на забезпечення конституційних прав людини і громадянина у кримінальному процесі.

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішуються такі завдання:

з'ясувати сутність судового контролю у досудових стадіях кримінального процесу;

визначити систему суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу;

класифікувати суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу;

охарактеризувати кримінально-процесуальний статус окремих суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу;

виявити особливості реалізації кримінально-процесуального статусу суб'єктів судово-контрольного провадження при розгляді судом подань про проведення слідчих дій, оперативно-розшукових заходів та застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту; при розгляді судом скарг учасників кримінального процесу;

висунути пропозиції та рекомендації щодо удосконалення кримінально-процесуального законодавства, практики його застосування з питань судово-контрольної діяльності на досудових стадіях кримінального процесу

Об'єктом дослідження є кримінально-процесуальні відносини, пов'язані із здійсненням судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу.

Предметом дослідження є правовий статус суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові методи та окремі наукові методи пізнання (історично-правовий, системний, формально-логічний, порівняльно-правовий, статистичний методи). Важливе значення відіграв загальнонауковий діалектичний метод пізнання, за допомогою якого проаналізовано повноваження суб'єктів судово-контрольної діяльності у досудовому провадженні (п.п. 2.3, 3.1, 3.2.), визначено напрями удосконалення чинного кримінально-процесуального законодавства України (п.п. 2.3, 3.1, 3.2). Історично-правовий метод дозволив прослідкувати історію розвитку інституту судового контролю (п. 1.1), слідчого судді (п. 2.3). Системний метод використовувався при розгляді конкретних елементів

системи суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу (п. 2.3). За допомогою формально-логічного методу сформульовані юридичні поняття (п.п. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2). Порівняльно-правовий метод застосовувався при розгляді інституту слідчого судді відповідно до норм зарубіжного законодавства (п. 2.3), при класифікації суб'єктів судово-контрольного провадження (п.п. 2.2, 3.1). Статистичний метод знадобився при розгляді матеріалів судової практики (п.п. 3.1, 3.2).

Нормативну основу дослідження становлять норми Конституції і законодавства України та зарубіжних країн, зокрема Російської Федерації, Франції, Німеччини, а також Модельний КПК для держав-учасниць СНД.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять результати узагальнення 100 судових рішень судів України, розміщених у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційне дослідження є першим вітчизняним комплексним дослідженням суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу, в якому представлено низку нових теоретичних положень та висновків.

Наукова новизна дослідження міститься у таких наукових результатах:

уперше:

сформульовано авторське визначення поняття «судово-контрольне провадження на досудових стадіях кримінального процесу» із урахуванням нормативно закріплених форм цього провадження;

визначено поняття «суб'єкти судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу» на основі доктринальних визначень поняття суб'єктів кримінального процесу із урахуванням специфіки судово-контрольного провадження;

обґрунтовано доцільність визначення кола суб'єктів судово-контрольного провадження як одного із параметрів визначення меж судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу;

систематизовано суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу за критеріями: форми та види судово-контрольного провадження; ініціатива суб'єктів; роль суб'єкта у судово-контрольному провадженні; наділення суб'єкта владно-розпорядними повноваженнями; значення у здійсненні судово-контрольної діяльності; функціональна ознака;

доведено необхідність визначення суб'єктів судово-контрольного провадження у широкому та вузькому розумінні у залежності від характеру діяльності суб'єктів;

обґрунтовано, що правовий статус, цілі, завдання та коло суб'єктів судово-контрольного провадження залежать від етапу досудового провадження, форми та виду судового контролю;

удосконалено:

визначення сутності судового контролю у досудових стадіях кримінального процесу як окремої функції судової влади, що за рядом ознак відрізняється від правосуддя;

характеристику об'єкту, предмету судового контролю, їх співвідношення;

визначення поняття «судово-контрольна діяльність на досудових стадіях кримінального процесу» із урахуванням неоднорідності напрямів діяльності суду у досудовому провадженні;

з'ясування змісту повноважень слідчого судді у судово-контрольному провадженні на основі норм КПК 2012 р.;

формулювання переліку кола суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу, до яких належать суд (суддя, слідчий суддя), прокурор, слідчий, начальник місця попереднього ув'язнення, скаржник, захисник, потерпілий, підозрюваний, обвинувачений (за КПК 1960 р.), представник, законний представник, для чого здійснено дослідження їх кримінально-процесуального статусу;

дістало подальшого розвитку:

встановлення особливостей реалізації кримінально-процесуального статусу суб'єктів судово-контрольного провадження при розгляді подання про проведення слідчих дій, оперативно-розшукових заходів та застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту; при розгляді скарг учасників кримінального процесу;

класифікація суб'єктів судово-контрольного провадження у досудових стадіях кримінального процесу за різними підставами: за видами та формами судово-контрольного провадження; за ініціативою суб'єктів; в залежності від наділення суб'єкта владно-розпорядними повноваженнями; в залежності від ролі, значення суб'єкта у здійсненні судово-контрольної діяльності; за функціями тощо;

теоретичні положення щодо удосконалення кримінально-процесуального законодавства щодо визначення процесуального статусу слідчого судді; підвищення ролі суду у досудовому провадженні; участі потерпілого, його представника, законних представників неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого (за КПК 1960 р.) у судовому розгляді клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; участі підозрюваного, обвинуваченого (за КПК 1960 р.) та його захисника у судовому засіданні при вирішенні питання про продовження строків тримання під вартою.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у дисертаційному дослідженні теоретичні положення, висновки та пропозиції мають як загальнотеоретичне, так і практичне значення для науки кримінального процесу, правотворчої діяльності та практики діяльності судових та правоохоронних органів.

У науково-дослідній сфері – результати дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальших розробок теоретичних засад суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу.

У сфері правотворчості – сформульовані у дисертації пропозиції та рекомендації можуть бути використані у подальшому для вдосконалення кримінально-процесуального законодавства.

У правозастосовній діяльності – представлені висновки і пропозиції можуть бути використані для підвищення ефективності діяльності щодо реалізації суб'єктами судово-контрольного провадження своїх повноважень.

У навчальному процесі – положення роботи можуть бути використані при викладанні дисципліни «Кримінальний процес», розробці відповідних курсів з окремих проблем судового контролю, підготовці підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій.

Апробація результатів дисертації. Висновки й положення дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Основні положення та теоретичні висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені на Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу (5-6 червня 2009 р., м. Одеса); I Всеукраїнських наукових читаннях кримінальної юстиції, присвячених пам'яті професора В.П. Колмакова (16-17 квітня 2010 р.); Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу «Правове життя сучасної України» (21-22 травня 2010 р., м. Одеса); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові реформи в Україні: проблеми реалізації» (м. Київ, 16-17 лютого 2011 р.); Круглому столі «Гуманізація у сфері кримінальної юстиції: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Одеса, 18 лютого 2011 р.); Всеукраїнських науково-практичних читаннях «Проблеми сучасної правової системи України» (м. Львів, 25-26 лютого 2011 р.); II Всеукраїнських наукових читаннях кримінальної юстиції, присвячених пам'яті професора В.П. Колмакова (18-19 березня 2011 р.).

Публікації. 3 проблематики досліджуваної теми опубліковано 11 наукових статей, із них 4 статті, що входять до переліку фахових видань.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які поділено на 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 220 сторінок, з яких основний зміст – 192 сторінки, список використаних джерел – 28 сторінок (248 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, висвітлюються її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, ступінь наукової розробки, визначаються мета і завдання, об'єкт та предмет дослідження, його методологічна та науково-теоретична основа, характеризується наукова

новизна роботи, її теоретичне та практичне значення, містяться відомості щодо апробації результатів дисертації та публікацій основних положень роботи.

У першому розділі **«Поняття, сутність та види судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу»**, який складається з трьох підрозділів, розглядаються загальнотеоретичні аспекти проблеми, зокрема, приділяється увага відмежуванню судового контролю від правосуддя, досліджуються об'єкт, предмет та межі судово-контрольної діяльності у досудовому провадженні, види і форми судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу.

У підрозділі 1.1. **«Поняття та сутність судового контролю у кримінальному процесі»** досліджується правова природа судового контролю, співвідношення судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу з відправленням правосуддя, розкривається поняття судово-контрольної діяльності, надається поняття судово-контрольного провадження у досудових стадіях кримінального процесу.

Аргументується, що якщо терміном «правосуддя» охоплювати всю діяльність суду, спрямовану на захист прав і законних інтересів фізичних, юридичних осіб, суспільства і держави, то до її складу входить судовий контроль як окремий напрям діяльності. Але якщо правосуддя у кримінальному процесі пов'язувати лише з діяльністю суду щодо розгляду і вирішення справи по суті, встановленням винності чи невинності особи, то в діяльності суду на досудових стадіях кримінального процесу такі ознаки відсутні. Таким чином, правосуддя за порядком вирішуваних судом питань, процесуальною формою їх вирішення, характером здійснюваних процесуальних дій відрізняється від контрольної діяльності суду на досудових стадіях кримінального процесу.

На підставі аналізу точок зору науковців щодо сутності судового контролю робиться висновок, що судовим контролем у досудовому провадженні слід вважати функцію судової влади, яка полягає у реалізації слідчим суддею повноважень щодо перевірки рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора за скаргами учасників кримінального провадження.

Зважаючи на неоднорідність напрямів діяльності суду у досудовому провадженні, їх не можна характеризувати лише в рамках розгляду і вирішення скарг учасників процесу, а слід охоплювати ширшим за змістом поняттям – «судово-контрольна діяльність у досудових стадіях кримінального процесу». Наголошується, що у складі кримінального провадження на досудових стадіях (у досудовому провадженні) існує самостійне судово-контрольне провадження.

Самостійність судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу виявляється у наступному: 1) відмінність об'єкту, предмету, меж від інших видів проваджень у кримінальному процесі; 2) особливим суб'єктом цього виду провадження є суд (суддя, за новим Кримінальним процесуальним кодексом України – слідчий суддя); 3) наявність особливих питань, які розглядаються судом (слідчим суддею) на досудовому провадженні; 4) наявність певного кола суб'єктів судово-

контрольного провадження; 5) специфічний порядок реалізації суб'єктами судово-контрольного провадження своїх повноважень і здійснюваних ними процесуальних дій. Пропонується авторське поняття «судово-контрольне провадження на досудових стадіях кримінального процесу».

Зазначається, що подальшу диференціацію кримінально-процесуальної форми можна проводити залежності від процесуальних дій суб'єктів судово-контрольного провадження. Можливо виокремити у складі судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу три основні види проваджень: провадження з дачі судом дозволу на здійснення слідчих, оперативно-розшукових дій, що обмежують конституційні права і свободи людини; провадження з вирішення судом питання про застосування заходів кримінально-процесуального примусу; провадження з розгляду та вирішення судом скарг зацікавлених осіб на рішення, дії (бездіяльність) органів досудового розслідування, прокурора. За КПК 2012 р. це такі види: провадження з дачі слідчим суддею дозволу на здійснення слідчих (розшукових) чи негласних слідчих (розшукових) дій, що обмежують конституційні права і свободи людини; провадження з вирішення слідчим суддею питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження та інших заходів кримінально-процесуального примусу; провадження з розгляду та вирішення слідчим суддею скарг зацікавлених осіб на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування, прокурора.

У **підрозділі 1.2. «Об'єкт, предмет та межі судово-контрольної діяльності під час досудового розслідування кримінальної справи»** окреслюються об'єкт, предмет та межі судово-контрольної діяльності на досудових стадіях кримінального процесу.

З'ясовано, що поняття «об'єкт судового контролю» і «предмет судового контролю» не є рівнозначними. Об'єктом судово-контрольної діяльності є охорона та захист прав чи законних інтересів суб'єктів, які беруть участь у цій діяльності. Предметом судово-контрольної діяльності слід вважати виконання судом (суддею, слідчим суддею), слідчим, прокурором своїх обов'язків щодо забезпечення реалізації прав і захисту законних інтересів осіб, які беруть участь у судово-контрольній діяльності на досудових стадіях кримінального процесу.

У ході аналізу наукових позицій про межі судового контролю або судово-контрольної діяльності робиться висновок, що коло суб'єктів судового контролю – осіб, які мають право на оскарження та осіб, чий рішення, дії чи бездіяльність можуть бути оскаржені, — є одним із параметрів визначення меж судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу.

У **підрозділі 1.3. «Види і форми судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу»** пропонується розрізняти види і форми судового контролю. Види судового контролю класифікуються на окремі групи за різними підставами. Під формами судового контролю пропонується розуміти зовнішній прояв конкретних видів судового контролю, що знаходять своє відображення у змісті діяльності суду у досудовому провадженні.

Обґрунтовується, що у судово-контрольному провадженні на досудових стадіях кримінального процесу доцільно розрізняти такі його види: 1) залежно від суб'єкта ініціації судово-контрольного провадження – судово-контрольне провадження, яке ініціюється слідчим; судово-контрольне провадження, яке ініціюється прокурором; судово-контрольне провадження, яке ініціюється підозрюваним; судово-контрольне провадження, яке ініціюється підозрюваним, обвинуваченим (за КПК 1960 р.); судово-контрольне провадження, яке ініціюється захисником та судово-контрольне провадження, яке ініціюється іншими суб'єктами; 2) за змістом діяльності: провадження з дачі слідчим суддею дозволу на здійснення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, що обмежують конституційні права і свободи людини; провадження з вирішення слідчим суддею питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження та інших заходів кримінально-процесуального примусу; провадження з розгляду та вирішення слідчим суддею скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування, прокурора.

У розвиток позицій вчених щодо поділу судового контролю на статутний і диспозитивний зроблено висновок, що залежно від характеру ініціації судово-контрольного провадження до диспозитивних форм судово-контрольного провадження слід віднести розгляд та вирішення слідчим суддею скарг на рішення, дії чи бездіяльність, рішення органів досудового розслідування, прокурора, а до статутних форм відноситься надання слідчим суддею дозволу на провадження слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, які обмежують конституційні права та свободи людини і громадянина. вирішення питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження та інших заходів кримінально-процесуального примусу.

Висловлюється згода з думкою науковців про виокремлення змагальної та незмагальної форм судового контролю. Визначається, що до змагальної форми судового контролю відноситься розгляд слідчим суддею клопотань слідчого, прокурора про обрання заходів процесуального примусу та скарг учасників кримінального процесу, а до незмагальної форми – розгляд клопотань про проведення оперативно-розшукових та процесуальних дій.

Другий розділ «Поняття та види суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу» складається з трьох підрозділів і присвячений характеристиці суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу, їхній класифікації.

У **підрозділі 2.1. «Загальна характеристика суб'єктів кримінального процесу»** звертається увага на нетотожність термінів «учасник кримінального процесу» і «суб'єкт кримінального процесу». Пропонується учасниками кримінального процесу вважати осіб, які ведуть кримінальний процес, осіб, які обстоюють власні інтереси, та осіб, які сприяють кримінальному судочинству і не мають власного інтересу у справі. Під суб'єктами кримінального процесу слід розуміти державних органів та службових осіб, які ведуть кримінальний

процес або осіб, що мають власну зацікавленість у ході кримінального провадження, вступають між собою в процесуальні правовідносини, набуваючи відповідних прав і виконуючи певні обов'язки на підставі норм кримінально-процесуального законодавства.

У *підрозділі 2.2. «Поняття та класифікація суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу»* визначається поняття суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу, здійснюється їхня класифікація.

Пропонується поняття суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу, під якими розуміються всі особи, діяльність яких і правовідносини між якими спрямовані на реалізацію чи сприяння реалізації цієї функції судової влади.

Наголошується, що суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу необхідно розглядати у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні суб'єктами судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу є всі особи, які беруть участь у реалізації чи сприянні реалізації функції судової влади, мають процесуальні права і несуть визначені кримінально-процесуальним законом обов'язки. Вузькому розумінні – це лише ті суб'єкти, які набувають відповідних прав та несуть певні обов'язки в зв'язку з тим чи іншим видом або формою судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу.

Здійснено класифікацію суб'єктів судово-контрольного провадження залежно від: форм, видів судово-контрольного провадження; ініціативи суб'єктів; ролі суб'єкта у судово-контрольному провадженні на досудових стадіях кримінального процесу; наділення суб'єкта владно-розпорядними повноваженнями, значення у здійсненні судово-контрольної діяльності; за функціональною ознакою.

У *підрозділі 2.3. «Види суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу»* досліджуються окремі суб'єкти судово-контрольного провадження у досудових стадіях кримінального процесу, їхні повноваження.

Серед суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу особлива увага приділяється суду (судді), слідчому судді.

З'ясовано, що суд (суддя), слідчий суддя у судово-контрольному провадженні на досудових стадіях кримінального процесу має певні повноваження залежно від видів, форм судового контролю. Зміст повноважень суду у досудовому провадженні змінюється залежно від видів, форм судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу.

На підставі наведених теоретичних положень щодо правової регламентації інституту слідчого судді у законодавстві зарубіжних країнах, проектах Кримінального процесуального кодексу України, поглядів науковців, робиться

висновок про доцільність визначення процесуального статусу слідчого судді у окремій статті КПК 2012 р. У зв'язку з цим, КПК 2012 р. пропонується доповнити статтею, яка закріплює всі групи повноважень слідчого судді, у тому числі й контрольні.

Аналіз повноважень окремих суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу дозволяє дійти висновку про те, що кримінально-процесуальний статус, цілі, завдання та коло суб'єктів судово-контрольного провадження залежить від етапу досудового провадження, форм та видів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу.

Третій розділ «Кримінально-процесуальний статус суб'єктів судово-контрольного провадження при застосуванні судом примусових заходів процесуального характеру та розгляді і вирішенні скарг учасників кримінального процесу» складається з двох підрозділів, в яких розглядається кримінально-процесуальний статус суб'єктів судово-контрольного провадження при розгляді судом подання про проведення слідчих дій, оперативно-розшукових заходів і застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та продовження строків тримання під вартою та інших примусових заходів; при розгляді та вирішенні судом скарг учасників кримінального процесу. Також характеризується кримінально-процесуальний статус суб'єктів судово-контрольного провадження при розгляді слідчим суддею: клопотань про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних (розшукових) дій і застосування заходів кримінального провадження; скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування, прокурора під час досудового розслідування за КПК 2012 р.

У підрозділі 3.1. «Кримінально-процесуальний статус суб'єктів судово-контрольного провадження при розгляді судом подання про проведення слідчих дій, оперативно-розшукових заходів та застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та продовження строків тримання під вартою та інших примусових заходів» досліджуються повноваження суб'єктів судово-контрольного провадження при розгляді подання про проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих дій, при застосуванні судами запобіжного заходу у вигляді взяття під варту і продовження строків тримання під вартою та інших примусових заходів.

Акцентується увага на тому, що за КПК 2012 р. суб'єктами, які беруть участь у судово-контрольному провадженні з розгляду клопотань про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, є: слідчий суддя (голова чи інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя); прокурор, який подає до суду клопотання і погоджує клопотання слідчого; слідчий, який подає до суду клопотання.

Слідчий суддя при розгляді клопотання слідчого чи прокурора про проведення слідчих (розшукових) або негласних (слідчих) дій перевіряє, чи

доведені підстави для проведення відповідних слідчих дій. Слідчий суддя постановляє ухвалу про дозвіл на проведення слідчої (розшукової) дії або відмовляє у задоволенні клопотання, якщо прокурор, слідчий не доведе наявність достатніх підстав для проведення відповідної дії. Прокурор уповноважений подавати клопотання до слідчого судді або надавати згоду на внесення клопотання слідчим. КПК 2012 р. передбачає участь прокурора, слідчого у розгляді слідчим суддею клопотання про дозвіл на проведення слідчої (розшукової) чи негласної слідчої (розшукової) дії. Слідчий за погодженням прокурора або прокурор як суб'єкти судово-контрольного провадження, які звертаються до слідчого судді з клопотанням про проведення слідчих (розшукових) дій, можуть надавати пояснення з приводу поданих матеріалів чи клопотання.

Підкреслюється, що основним суб'єктом у судово-контрольному провадженні з розгляду і вирішення питання про обрання запобіжних заходів виступає суд (суддя), за КПК 2012 р. – слідчий суддя. Ініціатором судово-контрольного провадження із застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою виступає слідчий чи прокурор.

Зазначається, що надання прокурором згоди на звернення з клопотанням до слідчого судді про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою слугуватиме виявленню порушень прав підозрюваного, з боку слідчого – ініціатора клопотання.

Пропонується у КПК 2012 р. встановити факультативну участь потерпілого, його представника у розгляді слідчим суддею клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, які мали б повноваження подавати докази, давати пояснення в справі, заявляти клопотання, висловлювати свою думку при вирішенні питання про застосування цього запобіжного заходу. Доводиться, що у кримінальному процесуальному законі необхідно закріпити обов'язкову участь законних представників неповнолітнього підозрюваного у розгляді клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо нього.

Зроблено висновки про те, що у судово-контрольному провадженні з розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою обов'язковими суб'єктами повинні виступати слідчий суддя, прокурор, підозрюваний, законний представник, захисник (у випадках обов'язкової участі), факультативними – потерпілий, його представник, свідок.

Запропоновано поділити суб'єктів, які беруть участь у судово-контрольному провадженні із застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та продовження строку тримання під вартою на досудових стадіях кримінального процесу на певні групи: 1) залежно від наділення суб'єкта владно-розпорядними повноваженнями на владні суб'єкти (слідчий суддя, прокурор, слідчий) і невідні суб'єкти судово-контрольного провадження (підозрюваний, обвинувачений (за КПК 1960 р.), захисник, законний представник); 2) залежно від того, яку функцію виконують суб'єкти у даному

виді судово-контрольного провадження: а) слідчий суддя, який виконує функцію неупередженого арбітра при розгляді клопотання; б) суб'єкти, які виконують функцію охорони державних інтересів та виконання функцій, спрямованих на досягнення завдань кримінального судочинства (слідчий, прокурор); в) суб'єкти, які виконують функцію захисту та представляють інтереси інших осіб (підозрюваний, обвинувачений (за КПК 1960 р.), законний представник, захисник); 3) в залежності від значення суб'єкта судово-контрольного провадження у діяльності із обрання та застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та продовження строку тримання під вартою: суб'єкти, які обстоюють публічні інтереси (слідчий суддя, прокурор); суб'єкти, які захищають власні права і інтереси (підозрюваний, обвинувачений (за КПК 1960 р.), їхні захисники); законні представники неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених (за КПК 1960 р.), які захищають або представляють права та інтереси осіб.

З'ясовано, що за КПК 2012 р. питання про звернення застави в дохід держави вирішується слідчим суддею за участю підозрюваного, заставодавця. Підозрюваний, заставодавець виступають необов'язковими суб'єктами судового розгляду при вирішенні питання про звернення застави в дохід держави, їх неявка не перешкоджає проведенню судового засідання.

Підкреслюється, що у судовому засіданні з розгляду питання про поміщення неповнолітнього до приймальника-розподільника обов'язково мають бути присутніми прокурор, захисник, неповнолітній, законний представник, які дають пояснення, висловлюють свої думки з приводу обставин справи і можливості поміщення у приймальник-розподільник. На думку дисертанта, неповнолітній і його законний представник у судовому засіданні повинні обов'язково давати пояснення, висловлювати свою думку про можливість застосування примусового заходу у вигляді поміщення до приймальника-розподільника.

У підрозділі приділяється увага правам та обов'язкам підозрюваного, обвинуваченого (за КПК 1960 р.) у судово-контрольних провадженнях із застосування примусових заходів, до яких відносяться такі: 1) мати захисника; 2) давати пояснення щодо будь-яких обставин його затримання та тримання під вартою чи застосування інших примусових заходів; 3) відмовитися давати пояснення, показання; 4) подавати докази; 5) заявляти клопотання, відводи; 6) повинен перебувати за викликом до суду; 7) виконувати обов'язки, покладені на нього судом (слідчим суддею), підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора.

Визначено особливості участі захисника у судово-контрольних провадженнях з розгляду судом подань про застосування примусових заходів на досудових стадіях кримінального процесу, які виявляються у тому, що він, по-перше, може виступати як обов'язковим, так і факультативним суб'єктом судового розгляду відповідного клопотання, по-друге, щодо нього може бути

застосований такий процесуальний захід, як усунення від участі у справі (за КПК 1960 р.).

У *підрозділі 3.2. «Повноваження суб'єктів судово-контрольного провадження при розгляді та вирішенні судом скарг учасників кримінального процесу»* визначається коло суб'єктів судово-контрольного провадження при розгляді та вирішенні скарг учасників кримінального процесу та розкриваються їхні повноваження.

Акцентується увага на тому, що у судово-контрольному провадженні з розгляду і вирішення скарг беруть участь особи, які наділені правом судового оскарження, посадові особи, чії рішення, дії чи бездіяльність можуть бути оскаржені, а також суддя (за КПК 2012 р. – слідчий суддя), який розглядає скаргу і приймає по ній рішення.

На підставі аналізу норм нового кримінально-процесуального законодавства робиться висновок про те, що слідчий суддя: 1) приймаючи скаргу до розгляду: призначає судовий розгляд скарги, повертає скаргу скаржнику або відмовляє у відкритті провадження, про що виносить відповідну ухвалу; вивчає зміст скарги, документів, що до неї долучаються, матеріалів кримінального провадження, перевіряє доводи скаржників та проводить інші перевірочні дії; 2) у судовому засіданні: перевіряє явку сторін; досліджує матеріали справи; заслуховує пояснення особи, яка подала скаргу, її захисника, представника та законного представника; заслуховує пояснення прокурора чи слідчого, рішення. дії чи бездіяльність яких оскаржується; заслуховує також пояснення інших осіб, чії інтереси безпосередньо зачіпаються в зв'язку із розглядом поданої скарги; вправі витребувати необхідні матеріали; 3) за результатами розгляду скарги: скасовує рішення слідчого чи прокурора; зобов'язує припинити дію; зобов'язує вчинити певну дію; відмовляє у задоволенні скарги.

Владні суб'єкти судово-контрольного провадження з розгляду і вирішення скарг подають до суду матеріали, на підставі яких було прийнято відповідне рішення, приймають участь у судовому засіданні з розгляду скарги. Інші суб'єкти, які беруть участь у судовому розгляді скарг, аргументують скаргу, дають пояснення, надають відповідні матеріали, заявляють клопотання, відводи, можуть ознайомлюватися з матеріалами справи.

Аргументується, що у судовому засіданні з розгляду скарг обов'язково мають брати участь посадові особи, чії рішення, дії (бездіяльність) оскаржуються. Вони є зацікавленими особами при вирішенні скарг і мають бути наділені процесуальними правами заявника щодо обстоювання своїх інтересів, у тому числі правом на оскарження ухвали слідчого судді, винесеної за результатами розгляду скарги.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження було вирішено ряд завдань, що дозволило дійти таких висновків:

1. У складі кримінального провадження на досудових стадіях (у досудовому провадженні) існує самостійне судово-контрольне провадження. Під судово-контрольним провадженням на досудових стадіях кримінального процесу слід розуміти регламентований кримінально-процесуальним законодавством порядок розгляду слідчим суддею клопотань про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, вирішення питання про застосування заходів примусового характеру; розгляду і вирішення скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора, а також порядок діяльності інших суб'єктів щодо реалізації своїх повноважень у цьому провадженні.

2. Поняття «об'єкт судового контролю» і «предмет судового контролю» не є тотожними. Об'єктом судово-контрольної діяльності є охорона та захист прав чи законних інтересів суб'єктів, які беруть участь у цій діяльності. Предметом судово-контрольної діяльності слід вважати виконання судом (суддею, слідчим суддею), слідчим, прокурором своїх обов'язків щодо забезпечення реалізації прав і захисту законних інтересів осіб, які беруть участь у судово-контрольній діяльності на досудових стадіях кримінального процесу.

Коло суб'єктів судового контролю – осіб, які мають право на оскарження та осіб, чий дії (бездіяльність), рішення можуть бути оскаржені, – є одним із параметрів визначення меж судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу.

3. Види судового контролю класифікуються на окремі групи за різними підставами. Під формами судового контролю пропонується розуміти зовнішній прояв конкретних видів судового контролю, що знаходять своє відображення у змісті діяльності суду у досудовому провадженні.

4. Під суб'єктами судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу розуміються всі особи, діяльність яких і правовідносини між якими спрямовані на реалізацію чи сприяння реалізації цієї функції судової влади.

У широкому розумінні суб'єктами судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу є всі особи, які беруть участь у реалізації чи сприянні реалізації функції судової влади, мають процесуальні права і несуть визначені кримінально-процесуальним законом обов'язки. В užькому розумінні – це лише ті суб'єкти, які набувають відповідних прав та несуть певні обов'язки в зв'язку з тим чи іншим видом або формою судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу.

Суб'єктів судово-контрольного провадження слід класифікувати залежно від: форм, видів судово-контрольного провадження; ініціативи суб'єктів; ролі суб'єкта у судово-контрольному провадженні на досудових

стадіях кримінального процесу; наділення суб'єкта владно-розпорядними повноваженнями; значення у здійсненні судово-контрольної діяльності; за функціональною ознакою.

Один суб'єкт судово-контрольного провадження у досудових стадіях кримінального процесу може належати одночасно до декількох груп.

5. Суб'єктів судово-контрольного провадження у досудовому провадженні за нормами за КПК 2012 р. можна поділити на: суб'єктів, які мають владні повноваження (слідчий суддя, прокурор, слідчий); суб'єктів, які мають власний інтерес або захищають чи представляють інтереси інших осіб (підозрюваний, захисник, законний представник, скаржник, його захисник, представник чи законний представник та ін.), суб'єктів, які сприяють здійсненню судово-контрольного провадження (експерт, спеціаліст, перекладач, свідок, секретар судового засідання).

6. Особливе місце серед суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу займає суд (суддя), слідчий суддя.

Суд (суддя, слідчий суддя) у судово-контрольному провадженні на досудових стадіях кримінального процесу має певні повноваження в залежності від видів, форм судового контролю. Зміст повноважень суду (слідчого судді) у досудовому провадженні змінюється залежно від видів, форм судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу.

7. Кримінально-процесуальний статус, цілі, завдання та коло суб'єктів судово-контрольного провадження залежать від етапу досудового провадження, форм та видів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу.

8. З метою удосконалення кримінального процесуального законодавства у сфері судового контролю у досудовому провадженні пропонується:

- регламентувати процесуальний статус слідчого судді в окремій статті Кримінального процесуального кодексу України;
- встановити факультативну участь потерпілого, його представника у судовому розгляді клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;
- закріпити обов'язкову участь законних представників неповнолітнього підозрюваного у розгляді клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо нього.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Косов В. В. Підстави накладання арешту на кореспонденцію та зняття інформації з каналів зв'язку / В. В. Косов // Правове життя сучасної України : тези доповідей Міжнародної наукової конференції професорсько-

викладацького і аспірантського складу (5-6 червня 2009 р., м. Одеса). – О. : Фенікс, 2009. – С. 583-584.

2. Косов В. В. Щодо законодавчого закріплення судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу / В. В. Косов // І Всеукраїнські наукові читання з кримінальної юстиції, присвячені пам'яті професора В. П. Колмакова : зб. тез наук. робіт (16-17 квітня 2010 р.). – Одеса. : Фенікс, 2010. – С. 170-171.

3. Косов В. В. Поняття та класифікація суб'єктів судового контролю / В. В. Косов // Правове життя сучасної України : тези доповідей Міжнародної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу (21-22 травня 2010 р., м. Одеса). – О. : Фенікс, 2010. – С. 576-577.

4. Косов В. В. Скаржник як суб'єкт судово-контрольної діяльності на досудовій стадії кримінального процесу / В. В. Косов // Правові реформи в Україні: проблеми реалізації: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 16-17 лютого 2011 р. – Київ: у 4-х томах. – К. : Центр правових наукових досліджень, 2011. – Т. 4. – С. 21-23.

5. Косов В. В. Обвинувачений як суб'єкт судово-контрольної діяльності на досудовій стадії кримінального процесу / В. В. Косов // Гуманізація у сфері кримінальної юстиції: сучасний стан та перспективи розвитку : Матеріали круглого столу (м. Одеса, 18 лютого 2011 р.). – О., 2011. – С. 45-46.

6. Косов В. В. Представник як суб'єкт судово-контрольної діяльності / В. В. Косов // ІІ Всеукраїнські наукові читання з кримінальної юстиції, присвячені пам'яті професора В. П. Колмакова : Зб. матеріалів (18-19 березня 2011 р.) / Заг. ред. д.ю.н., проф. В. М. Дрьоміна. – О. : Фенікс, 2011. – С. 323-325.

7. Косов В. В. Орган дізнання (дознавач) як суб'єкт судово-контрольної діяльності на досудовій стадії кримінального процесу / В. В. Косов // Проблеми сучасної правової системи України : Всеукраїнські науково-практичні читання, м. Львів, 25-26 лютого 2011 р. – Львів : у 2-х томах. – Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2011. – Т. І. – С. 77-79.

8. Косов В. В. Захисник як суб'єкт судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу / В. В. Косов // Митна справа : науково-аналітичний журнал. Вип. 5(77)'2011. Частина 2. – С. 178-183.

9. Косов В. В. Суд (суддя) як суб'єкт судово-контрольної діяльності на досудових стадіях кримінального процесу / В. В. Косов // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренко : наукове видання. Спеціальний випуск № 8'2011. – Луганськ : Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренко, 2011. – С. 338-346.

10. Косов В. В. Класифікація суб'єктів судово-контрольної діяльності на досудових стадіях кримінального процесу / В. В. Косов // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 9. – С. 147-150.

11. Косов В. В. Скаржник на досудових стадіях кримінального процесу / В. В. Косов // Вісник Донецького національного університету. Серія В: Економіка і право. Вип. 1'2012. – Донецьк : Донецький національний університет, 2012. – С. 277-280.

АНОТАЦІЯ

Косов В.В. Суб'єкти судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2012.

Дисертація є першим комплексним дисертаційним дослідженням, яке присвячено дослідженню суб'єктів судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу.

Обґрунтовано існування самостійного судово-контрольного провадження у складі кримінального провадження на досудових стадіях (у досудовому провадженні). Розглянуто окремі суб'єкти судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу, здійснено їх класифікацію.

Розроблено теоретичні засади кримінально-процесуального статусу суб'єктів судово-контрольного провадження та охарактеризовано повноваження окремих суб'єктів судово-контрольного провадження у досудових стадіях кримінального процесу.

Висунуто пропозиції та рекомендації щодо удосконалення кримінально-процесуального законодавства, практики його застосування з питань судово-контрольної діяльності у досудових стадіях кримінального процесу.

Ключові слова: досудові стадії кримінального процесу, слідчий суддя, судово-контрольне провадження, судовий контроль, судово-контрольна діяльність, суб'єкти судово-контрольного провадження, суб'єкт кримінального процесу, учасник кримінального процесу, кримінально-процесуальний статус.

АННОТАЦИЯ

Косов В.В. Субъекты судебного-контрольного производства на досудебных стадиях уголовного процесса. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности: 12.00.09. – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2012.

Впервые подготовлено комплексное диссертационное исследование, которое посвящено рассмотрению субъектов судебного-контрольного производства на досудебных стадиях уголовного процесса.

Выявлена сущность судебного контроля на досудебных стадиях уголовного процесса. Обосновано существование самостоятельного судебного-

контрольного производства в составе уголовного производства на досудебных стадиях (в досудебном производстве), определены признаки, указывающие на самостоятельность этого производства. В работе определено понятие «судебно-контрольное производство на досудебных стадиях уголовного процесса». Отмечено, что под субъектами судебно-контрольного производства на досудебных стадиях уголовного процесса понимаются все лица, деятельность которых и правоотношения между которыми направлены на реализацию или содействие реализации этой функции судебной власти. Указывается, что субъектов судебно-контрольного производства на досудебных стадиях уголовного процесса необходимо рассматривать в широком и узком значении. В широком значении субъектами судебно-контрольного производства на досудебных стадиях уголовного процесса являются все лица, которые принимают участие в реализации или содействии реализации функции судебной власти, имеют процессуальные права и несут определенные уголовно-процессуальным законом обязанности. В узком значении – это только те субъекты, которые приобретают соответствующие права и несут определенные обязанности в связи с тем или иным видом или формой судебного контроля на досудебных стадиях уголовного процесса.

Аргументировано, что круг субъектов судебного контроля является одним из параметров определения пределов судебного контроля на досудебных стадиях уголовного процесса.

Рассмотрены отдельные субъекты судебно-контрольного производства на досудебных стадиях уголовного процесса, произведена их классификация в зависимости от форм, видов судебно-контрольного производства; роли субъекта в судебно-контрольном производстве; наделения субъекта властно-распорядительными полномочиями; значения в осуществлении судебно-контрольной деятельности; по функциональному признаку. Уголовно-процессуальный статус, цели, задачи и круг субъектов судебно-контрольного производства зависят от этапа досудебного производства, форм и видов судебно-контрольного производства на досудебных стадиях уголовного процесса.

Разработаны теоретические основы уголовно-процессуального статуса субъектов судебно-контрольного производства при рассмотрении судом представления о проведении следственных действий, оперативно-розыскных мероприятий и применении мер пресечения в виде заключения под стражу; при рассмотрении судом жалоб участников уголовного процесса. Охарактеризованы полномочия отдельных субъектов судебно-контрольного производства на досудебных стадиях уголовного процесса.

Детальное внимание уделено анализу уголовно-процессуального статуса следственного судьи как нового субъекта судебного контроля в досудебном производстве, сформулированы предложения по усовершенствованию нормативной регламентации его полномочий.

Проанализированы новеллы УПК 2012 г., касающиеся института судебного контроля в досудебном производстве: при применении мер обеспечения уголовного производства, рассмотрении ходатайств о

производстве следственных (розыскных) действий, рассмотрении жалоб на действия, бездеятельность, решения следователя и прокурора.

Уделено внимание правам и обязанностям подозреваемого, обвиняемого (по УПК 1960 г.) в судебно-контрольных производствах по применению мер принуждения. Определены особенности участия защитника в судебно-контрольных производствах по рассмотрению судом представлений о применении мер принуждения на досудебных стадиях уголовного процесса.

Аргументировано, что в судебном заседании по рассмотрению жалоб обязательно должны принимать участие должностные лица, чьи решения, действия (бездеятельность) обжалуются.

Выдвинуты предложения и рекомендации относительно усовершенствования уголовно-процессуального законодательства, практики его применения по вопросам судебно-контрольной деятельности на досудебных стадиях уголовного процесса.

Ключевые слова: досудебные стадии уголовного процесса, следственный судья, судебно-контрольное производство, судебный контроль, судебно-контрольная деятельность, субъекты судебно-контрольного производства, субъект уголовного процесса, участник уголовного процесса, уголовно-процессуальный статус.

SUMMARY

Kosov V.V. Subjects of judicial control production at pre-trial stages of criminal process. – Manuscript.

The Dissertation for the Candidate of Law Degree, specialty 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic examination; operational-search activity. – National University «Odesa Law Academy», Odesa, 2012.

The dissertation is the first research that deals with the research of subjects of judicial control production at pre-trial stages of criminal process.

There was substantiated the existence of the juridical control production in criminal judicial procedure at pre-trial stages (in the pre-trial production). There were examined separate subjects of judicial control production at pre-trial stages of criminal process, there was maintained their classification.

There were developed the theoretical groundings of the criminal procedure status of subjects of judicial control production and the full powers of subjects of judicial control production at pre-trial stages of criminal process are characterized.

There were put forward proposals and recommendations dealing with the improvement of criminal procedure legislation, practice of its application concerning questions of judicial control activity at pre-trial stages of criminal process.

Key words: pre-trial stages of criminal process, investigating magistrate, judicial control production, judicial control, judicial control activity, subjects of the judicial control production, subject of criminal process, participants of criminal process, criminal procedure status.